

ב"ה

פרשת ויחי

ויאמר יוסף אל אביו בני הם
ויחי מח, ט.

שטר אירוסין ושטר כתובה – לאו דוקא

על הפסוק^[1] "ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלקים בזה" הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה: ובכן, יש להקדים, לכל לראש, שמה שכתב רש"י "שטר אירוסין" - אין כוונתו לקידושין בשטר דדין תורה, "כותב על הנייר.. הרי את מקודשת ליי"^[2] כי: נוסף לכך שהבן חמש למקרא לא ראה מעולם "שטר אירוסין", ורש"י אינו יכול להראות לו "שטר אירוסין", מכיון ש"כבר נהגו כל ישראל לקדש בכסף או בשוה כסף"^[3] (ולא בשטר), הרי, המדובר כאן לפני מתן תורה, שאז לא היה ענין של קידושין כלל, כמו שכתב הרמב"ם בריש הלכות אישות: "קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה הוא והיא לישא אותה, מכניסה לתוך ביתו... ותהיה לו לאשה"^[4].

ואף שקיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה^[5] - הרי, הבן חמש יודע שיעקב נשא שתי אחיות, ועמרם נשא דודתו, ועוד (וכבר דובר מאז בארוכה על דבר כל זה^[6]). ודוגמא הכי בולטת - בנדון דידן: לָכֵן הביא את לאה ליעקב בערב וברמאות, ויבוא אליה, ותו לא ניתוסף בזה כלום (וטענת יעקב היתה רק "למה רמיטני"), והנישואין קיימין עד עתה!

ומכיון שכן, בהכרח לומר שמה שכתב רש"י "הראה לו שטר אירוסין" - אין הכוונה לקידושין בשטר, כדין תורה, שטר שעל ידו נעשה חלות הקידושין (דבר שלא היה במציאות לפני מתן תורה, ובודאי לא יכתוב רש"י בפשוטו של מקרא דבר שאינו במציאות, או שפליג על הרמב"ם במציאות), כי אם, על דבר "שטר מתנה" (כמובא בפירוש רש"י לפני זה^[7]) וכיוצא בזה, כלומר, שטר לראיה על מאורע פלוני, שפלוני נתן לפלוני מתנה וכיוצא בזה, ובנדון דידן, שטר ראייה שהיה ענין מסויים לפני הנישואין בתור הכנה לנישואין (לא קידושין ממש, דבר שלא היה במציאות לפני מתן תורה).

והביאור בזה: הפירוש ד"אירוסין" הוא - שלב מסויים בקשר שבין איש ואשה לפני ה"נישואין", כלשון הכתוב^[8] "ארש אשה ולא לקחה", היינו, שישנו כבר קשר ביניהם, "ארש אשה", אבל עדיין "לא לקחה".

וכפי שלמד הבן חמש למקרא בנוגע לשידוך דיצחק ורבקה, שהיו כמה וכמה עניני הכנה - נתינת הנזם והצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים, וכיוצא בזה בנוגע לשאר הפרטים שבפרשה, ורק לאחר כל זה - "ויביאה יצחק האהלה . . ותהי לו לאשה"^[9], נישואין.

ובכן, לאחר מתן תורה, ה"אירוסין" הם על ידי קידושין ממש, וכשמקדשין בשטר, ישנו "שטר אירוסין" שעל ידו נעשה חלות הקידושין, אבל לפני מתן תורה, שלא היתה כל המציאות דקידושין, הרי, ענין האירוסין שניתוסף (אצל האבות וכיוצא בזה) כהידור על ההנהגה הרגילה ד"פוגע אשה בשוק", הוא - הכנה מיוחדת לפני שמכניסה לביתו כו'.

ועל פי זה, "שטר אירוסין" פירושו - שטר לראיה שהיה שלב מסויים בקשר שביניהם, הכנה מסוימת כו', לפני שהכניסה לתוך ביתו כו'.

וכמו כן בנוגע ל"שטר כתובה" - שאין זה שטר כתובה שהיה בזמן הש"ס כו' עד לימינו אלה (דבר שלא היה במציאות לפני מתן תורה), כי אם, על דרך מה שכתוב בסיפור דשכם בן חמור^[10] "הרבו עלי מאוד מהר", ומפרש רש"י: "כתובה", כלומר, התחייבות ממון, והפירוש ד"שטר כתובה", שטר ראיה שהיתה התחייבות ממון.

וזוהו הפירוש ד"הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה" - להוכיח שנישואיו עם אסנת לא היו באופן ד"פוגע אשה בשוק כו'", כי אם, לאחר הכנה מסוימת לפני זה ("אירוסין"), ונוסף לזה, התחייבות של ממון ("כתובה"), שלכן, הנישואין הם בתכלית השלימות, הן מצדו של יוסף, והן מצדה של אסנת (ובפרט על פי מה שכתוב בפרקי דרבי אליעזר^[11] שאסנת היתה בתה של דינה), כנזכר לעיל בארוכה.

קטע משיחת ש"פ שמות, כ"ג טבת, מבה"ח שבט, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשמ"ז ח"ב ע' 296.

^[1] ויחי מה, ט.

^[2] רמב"ם הל' אישות ג, ג.

^[3] שם הכ"א.

^[4] ראה גם צפעי"נ עה"ח ריש פרשתנו.

^[5] תולדות כו. ב. שם. יב. כז. ג. שם. ט. וישלח לב, ה. ועוד. קידושין פב, א - במשנה. וש"נ. וראה פרש"י

^[6] ראה לקו"ש ח"ה ע' 141 ואילו. וע' 266. ח"ו ע' 42 ואילך.

^[7] חיי שרה כד, י. שם, לו.

^[8] שופטים כ. ז.

^[9] חיי שרה כד, סז.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעי"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה